

РОЗВИТОК ДОВКІЛЬНОГО ПРАВА ТА ЙОГО РОЛЬ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Зазвичай дискусії щодо розвитку сучасного екологічного права розпочинаються із міжнародних угод, що приймалися після 2-ї світової війни у сфері охорони довкілля, прийняттям на рівні ООН Стокгольмської декларації з навколишнього середовища, Декларації з охорони навколишнього природного середовища та ін. Проте, розглядаючи генезис та зародження екологічне право України можна однозначно стверджувати про його присутність у праві України з часів перших джерел права, таких як «Руська правда».

Дослідженню загальних питань становлення і розвитку екологічного права України присвячені наукові праці багатьох вчених-правників, зокрема М.Я. Ващишин, Б.В. Єрофєєва, В.В. Петрова, В.Л. Мунтяна, Ю.С. Шемшученка, Л.Б. Шептицької та інших.

Ключові слова українською довкільне право, екологічне право, історичний контекст, роль університетів, Національний лісотехнічний університет України.

Загально прийнято ділити історію України на такі етапи: Період Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (IX-XI ст.), Литово-Польська доба (XIV-XVII ст.), Козацько-гетьманська держава (XVII – XVIII ст.), Період імперський Австро-Угорщина на заході, та російська імперія на сході (кінець XVIII – початок XX ст.), радянська Україна та Україна з 1990.

Усі ці періоди формували бачення охорони довкілля для добробуту країни. Так, про охорону лісів вказано у законах Ярослава Мудрого «О церковних судах й земських ділах». У нормах Руської правди (1016 року) увага приділяється охороні територій полювань. В XI ст. бобер цінився дорожче двох корів і навіть життя людини. Були введені правила, якими встановлювалась охорона заповідників.

Литовський статут брав під охорону звірів і птахів, за незаконне знищення птаха чи його оселища - накладання штрафу. «Судебник короля Казимира Ягелловича, 1468, лютого 29» містить розділ «Про лови, про пущі, про бортне дерево».

Характерною ознакою правової охорони природних об'єктів в Запорізькій Січі полягало у обмеженні кола осіб, які мали право використовувати природні ресурси. Користуватися лісовими ресурсами у Запорізькій Січі для власних потреб мали право лише козаки та піддані Війська Запорозького. Сторонні особи отримували таке право лише з дозволу Коша або кошового отамана. У 1722 році вперше створюється лісове управління і служба контролю за використання лісових ресурсів. А у 1718-1719 роках були видані акти, що забороняли вивіз сміття у річки, протоки. За порушення цих правил як покарання застосовувалася смертна каторга.

Перебування більшої частини теперішньої України під російською імперією спотворило уявлення про розвиток охорони довкілля. Якщо на лівобережній Україні розвиток дещо запізнювався і вважалося хто власник територій той має вседозволеність, то на правобережній Україні вже розвивалося бачення спільної власності на довкілля та відсутність вседозволеності.

Розвиток лісівничої освіти і науки в Галичині припадає на другу половину XVIII та початок XIX століть. У 1807 році галицькі лісівники звернулися до влади Відня з проханням відкрити середню лісову школу. В 1812 році у Львівському університеті було створено лісівничі кафедри та фахові студії. У червні 1852 року при Галицькому господарському товаристві почала діяти лісова секція, а згодом – у 1874 році – Галицьке лісове товариство.

24 жовтня 1874 року Крайова школа лісового господарства у Львові розпочала підготовку фахівців, з якої і започаткувався нинішній Національний лісотехнічний університет України. У кінці 1908 року Казимир граф Шептицький очолює Галицьке лісове товариство, щоправда, у якості виконуючого обов'язків голови. Причиною цього стала несподівана смерть Голови Товариства Єжи графа Дунін-Борковського (1856–1908), який помер 23

жовтня того року. 14 грудня 1908 року Виконавчий Комітет Товариства зібрався у Львові вже під керівництвом Казимира.

З прийняттям Конституції України було вперше на конституційному рівні закріплено обов'язок держави забезпечувати екологічну безпеку, право кожного на безпечне довкілля, встановлено для кожного обов'язок не заподіювати шкоду природі.

Отже, розвиток екологічного права в Україні має давню історію та різні підходи виділення періодів розвитку довкільного права. Варто наголосити, що розвиток екологічного права ще не досяг своєї вершини, бо екологічні функції держави продовжують розвиватися і вдосконалюватися.

Сучасним поштовхом до розвитку екологічного права стало повномасштабне вторгнення росії в Україну.

Нещодавно було оголошено Спільне Комуніке «Екологічна безпека» на виконання пункту 8 Української форми миру. Основні пункти це 1) оцінка впливу шкоди та руйнувань навколишнього природного середовища в Україні, спричинених війною Російської Федерації проти України, 2) забезпечення відповідальності за завдану під час війни шкоду довкіл्लю, спричинену російською агресією проти України, 3) відновлення навколишнього середовища, якому завдали шкоди воєнні дії, 4) забезпечення екологічної стійкості та сталого розвитку.

Реалізації цих принципів є не можливою без активної участі правників. Понад 100 років тому, А. Шептицький, правник за освітою, стверджував, що «керівна влада має за мету служити публічному добру, зберігати й боронити природні і правильні свободи громадян, родин і всіх братств, фахових товариств чи синдикатів, чи кооперативів, чи всіх тих угруповань людей, які відповідають потребам людини та її свободі лучитися з іншими у виконуванні своїх прав і обов'язків. Для збереження природної і правильної свободи громадян керівна влада встановляє справедливі закони, непротивні Божому праву і загальному добру, та безстороннє і незалежне судівництво, яке пристосовує загальні закони до поодиноких випадків і розмежовує взаємні права й обов'язки громадян. За

умов кожної з тих форм правління, які розрізняє Аристотель (Політика, кн. III, гл. 5, § 2), себто за монархії, олігархії чи демократії, державна влада може вважати себе всемогутньою і допроваджувати одиниці до цілковитої неволі або залишати одиницям свободу, що доходить і до крайності. ... *у питаннях про управу держави вже не йдеться про те, чи формально держава є монархією чи республікою, але про те, чи в ній збережена слушна міра поміж правом і свободою одиниць та правом і владою держави.*» І під свободою І. Шептицький розумів матеріальну свободу, свободу думки (свобідну волю, тобто відповідальність за власні дії), чесність та гідність.

Андрей Шептицький чудово знав важливість знань для пошуку та прийняття найбільш вдалих рішень, тому він вкладав кошти в освіту як наукову так і ремісничу, вкладав у технології, які дозволяли надавати додаткової вартості у так важко отримуваний ресурс ручної праці, що не лише дозволяли доставляти їжу на далекі відстані, про те це і створювали додаткові робочі місця та зайнятість.

А. Шептицький був новатором. Заснував перший кедровий заповідник "Горгани" у 1935 році. У 1940 році уряд УРСР навіть видав постанову "Про організацію державного заповідника "Горгани", який мав охопити 50 тисяч гектарів.

З огляду на вище наведене у 2022 році у стінах НЛТУ розпочалася підготовка фахівців з екологічного права. Почала працювати Юридична клініка НЛТУ із фокусом роботи на екологічне право. НЛТУ продовжує розвивати 150 річну традицію охорони довкілля та формувати новітню еколого-правову практику.

Використані джерела:

1. Басараб В.І. Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 «Історія України». – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2019.

2. Шептицький А. Як будувати рідну хату?. — Брустурів : Дискурсус, 2014. — 56 с. — ISBN 978-966-97378-2-3
3. Докінз Річард Наука для душі. Нотатки раціоналіста.- К.: Наш формат, 2019 – 384 с.
4. о. Ігор Цар Чудесні дарунки Митрополита Андрея. Видання третє. Львів 2020
5. Бондарь А. Історичні етапи становлення та розвитку екологічного права України / А. Бондарь // История. Охрана природы. Экология. – 13.02.2016. – Режим доступу: <http://kursak.net/istorichni-etapi-stanovlennya-ta-rozvitku-ekologichnogo-prava-ukra%D1%97ni/>.
6. Кобрін А.Є. Проблеми кодифікації екологічного законодавства та Екологічний кодекс України // Реферат з курсу «Екологічне право України». – К., 2012. – 16 с.
7. Офіційний сайт Верховної Ради України // Законодавство України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.
8. Голова Галицького лісового товариства. Фрагмент біографії о. Климентія Шептицького за 1908 рік – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://risu.ua/golova-galickogo-lisovogo-tovaristva-fragment-biografiji-o-klimentiya-sheptickogo-za-1908-rik_n93981